

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Навчально-науковий інститут оперативно-рятувальних сил
Кафедра психології діяльності в особливих умовах

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**«ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ»**

циклу обов'язкової професійної підготовки
за освітньо-професійною програмою
«Екстремальна та кризова психологія»

підготовки докторів філософії у галузі знань

С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини

за спеціальністю С4 Психологія

мова навчання – українська

Рекомендовано кафедрою
психології діяльності в особливих умовах
на 2025 – 2026 навчальний рік
Протокол від «29» 08 2025 року №1

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної дисципліни «Теоретико-методологічні проблеми психології діяльності в особливих умовах»

2025 рік

1. Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни

- Навчальна дисципліна «Теоретико-методологічні проблеми психології діяльності в особливих умовах» дає можливість отримати концептуальні теоретичні та методологічні знання щодо процесу на предмету наукового пізнання, набуті в теорії та практиках психології діяльності в особливих умовах, включно із знанням сучасних досягнень в межах пізнавальних дій психолога, його методологічних, технологічних позицій в розумінні явища психіки та їх системного моделювання.

Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Грибенюк Геннадій Сергійович, професор кафедри психології діяльності в особливих умовах Навчально-наукового інституту оперативно-рятувальних сил Національного університету цивільного захисту України, доктор психологічних наук, професор
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8, кабінет 107. Номер телефону: 096 2266263
E-mail	Геннадій Грибенюк, hrybeniuk_hennadii@nuczu.edu.ua
Наукові інтереси	Сфера наукових інтересів пов'язана з розробкою проблем психології прийняття рішень в екстремальних умовах, зокрема, активізацією внутрішніх резервів людини. Життєздійснення ставить вимоги до людини як суб'єкта "самоперетворень" і самоефективності. У зв'язку з цим цікавими є особистісні, соціально-психологічні та організаційно-психологічні умови становлення і розвитку здатності до саморегуляції як детермінанти ефективною діяльності в різних умовах та готовності мотиваційної сфери фахівців.
Професійні здібності	Досвід: - практичного управління різномісцевими соціотехнічними та соціономічними системами на робочих місцях сектору безпеки та оборони; - ведення наукового пошук самостійно та у складі проектних груп; - викладацької та керівної роботи у закладі вищої освіти;

	- експертної роботи у складі спеціалізованих вчених рад.
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Доктор психологічних наук, зокрема: спрямування наукової спеціалізації кандидатського рівня — військова психологія та педагогіка, з розкриттям мотиваційної готовності фахівця; докторського рівня — педагогічна та вікова психологія, де розкрито проблеми здатності до саморегуляції та її становлення у курсантів. Автор значної кількості монографій, наукових фахових публікацій у вітчизняних та міжнародних виданнях.

Час та місце проведення занять з навчальної дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться відповідно до затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті університету (

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру у другий та четвертий вівторок кожного місяця з 14.00 до 15.00 в кабінеті № 234. У разі необхідності додаткової консультації, її час, здобувач погоджує з викладачем.

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Теоретико-методологічні проблеми психології діяльності в особливих умовах» за спеціальністю С4 Психологія призначена для підготовки докторів філософії. Поставлена мета, – інтегрувати інформацію щодо теоретичних та методологічних проблем психології діяльності в особливих умовах у масив системних концептуальних знань, необхідних досліднику для перевірки практикою закономірностей функціонування психіки у конкретних реальних ситуаціях дій в екстремальних умовах. В межах наукового методу складання описів психіки, розуміння причин, прогнозування розвитку та управління психікою, – неможливі без розробки теоретичної та емпіричної моделей явища психіки, необхідної обробки даних щодо його параметрів та показників, загалом, – визначення теоретико-методологічних позицій та характеристик явища психіки, його меж та обмежень у пізнанні.

Специфікою засвоєння концепту є вимога навчитися аналізувати сучасний стан проблем пізнання психіки у проявах діяльності персоналу ДСНС України, МВС України. Здобувач вищої освіти постає перед необхідністю вчитися

збирати інформацію самостійно, логічно обробляти та критично осмислювати. до рівня достатніх психологу знань у використанні на практиці.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен::

отримати знання:

- концептуальні теоретичні та методологічні знання щодо процесу на предмету наукового пізнання, набуті в теорії та практиках психології діяльності в особливих умовах, включаючи знання сучасних досягнень в межах пізнавальних дій психолога, його методологічних, технологічних позицій в розумінні явищ психіки та їх системного моделювання;

- концептуальні знання форм і методів емпіричного та теоретичного пізнання явищ психіки, положень принципу активності та діяльнісного підходу, принципу розвитку психічної сфери особистості в їх конкретних проєкціях на професійну діяльність персоналу ДСНС України, МВС України в умовах воєнного стану, зокрема, професійної стійкості та посттравматичного розвитку;

- критичне осмислення особливостей теоретичних, методологічних, технологічних позицій психолога у виконанні професійних функцій, з огляду на положення теорії, її принципи, методи, поняття та необхідності практики дій;

уміння:

- розв'язувати складні непередбачувані задачі проведення психологічного обстеження та дослідження в умовах професійної діяльності персоналу ДСНС України, МВС України під час воєнного стану;

- збирати та інтерпретувати інформацію (дані), вибирати методи та інструментальні засоби у проведенні діагностичної, профілактичної та корекційної роботи з визначення та подолання негативних наслідків у професійній діяльності персоналу ДСНС України, МВС України;

- розв'язувати складні непередбачувані задачі, що потребують володіння навичками надання психологічної допомоги, в тому числі особам, що постраждали внаслідок війни;

- спиратись на досвід вивчення діагностики та корегування явища психіки з позицій його інноваційного застосування.

комунікацію:

здатність доносити та аргументовано викладати власні погляди на особливості актуальних проблем, які потребують психологічного аналізу, в умовах екстремальної діяльності працівників ризиконебезпечних професій;

здатність ефективно формувати комунікативну стратегію я, з опорою на аналіз ситуації та психологічний зміст проблеми;

відповідальність та автономію:

- управляти комплексними діями надання психологічної допомоги персоналу ДСНС України, МВС України, особам, що постраждали внаслідок війни та брати відповідальність за прийняття рішень у проведенні психологічного обстеження щодо особливостей та умов перебігу явища психіки під час воєнного стану;

- відповідальність за професійний розвиток окремих осіб та/або груп осіб з числа персоналу ДСНС України, МВС України, осіб, що постраждали

внаслідок війни в питаннях їх обізнаності та готовності до самостійного використання психологічних знань у виконанні професійних функцій;

– відповідальність за спроможність посадових осіб з числа персоналу ДСНС України, МВС України до подальшого самостійного оволодіння психологічними знаннями для покращення виконання професійних функцій.

3. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
	очна (денна, вечірня)	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	Обов'язкова професійна	
Навчальний рік	2025-2026	
Семестр		2
Обсяг дисципліни:		
в кредитах ЄКТС		3,5
загальна кількість годин		105
кількість модулів		1
Розподіл часу за навчальним планом (в годинах):		
лекції		10
практичні заняття		-
семінарські заняття		4
самостійна робота (годин)		110
індивідуальні завдання	на вибір	
Форма підсумкового контролю	екзамен	

4. Передумови для вивчення дисципліни

Пререквізити: філософсько-методологічні основи наукових досліджень, інформаційні технології та інструменти в психологічних дослідженнях.

Постреквізити: технології психологічної допомоги особистості в умовах життєвих втрат, психологічна безпека персоналу екстремальних видів діяльності.

5. Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Екстремальна та кризова психологія» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

– досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	Абревіатура
Мати передові концептуальні та методологічні знання щодо обраної для дослідження проблеми у сфері психології / на межі предметних галузей, а також дослідницькі уміння, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з психології.	PH1.
Розуміти загальні принципи та методи психології, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері психології та у викладацькій практиці.	PH2.
Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проекти у сфері психології, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові та прикладні проблеми психології з урахуванням соціальних, економічних, етичних і правових аспектів.	PH7.
Мати та вміння застосовувати методологічні знання для розв'язання сучасних наукових і прикладних психологічних проблем щодо розвитку та функціонування суб'єкта (індивідуального, групового) в особливих умовах.	PH11.

– формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та професійні)	Абревіатура
Здатність розв'язувати комплексні проблеми психології на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності	ЗК 4.
Здатність виокремлювати, систематизувати та прогнозувати актуальні психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.	СК1.
Уміння толерувати невизначеність і доводити унікальність власного наукового пошуку в умовах інформаційного / цифрового суспільства.	СК7.
Здатність застосовувати методологію наукових досліджень з метою розв'язання нових наукових і прикладних психологічних проблем, пов'язаних із процесами розвитку та функціонування суб'єкта (індивідуального, групового) в особливих умовах.	СК8.

6. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

Змістовий модуль 1. Наукове пізнання та його предмет у психології діяльності в особливих умовах

Тема 1. Наукове пізнання в межах паспорту спеціальності 19.00.09 - «Психологія діяльності в особливих умовах»: види, рівні наближення знань до істини.

Формула, зміст, напрями спеціальності 19.00.09 - «Психологія діяльності в особливих умовах». Процес пізнання та його діалектичний характер. Логічне пізнання: поняття, судження, умовивід. Чуттєве пізнання: відчуття, сприйняття, уявлення. Практика – критерій істини, основа пізнання. Структура практики. Види пізнання. Стихійно-емпіричне. Наукове пізнання. Рівні наукового пізнання.

Істина (два основних аспекти проблеми). Питання про співвідношення абсолютної та відносної істини. Відносна істина. Межі істини кожного наукового положення. Відносна істина та її прояви. Суб'єктивна форма вираження. Неповнота, можливість уточнення та доповнення. Абсолютної істини.. Повне, вичерпне знання про світ. Моменти абсолютного знання у складі відносної істини.

Література: [Баз.: 1, 2, 3, 4, 6, 8, 9. Доп.:1, 3, 4].

Тема 2. Емпіричне пізнання та його методи

Збір, накопичення та опис фактів. Опис, фіксація, реєстрація даних, фактів. Вимірювання Експеримент. Методи. Спостереження. Опитування:. Процес комунікативно-пізнавального переходу в опитуванні та необхідність його обґрунтування. Особливості використання методів пізнання в психології діяльності в особливих умовах.

Відкритість системи принципів. Принцип детермінізму. Види детермінізму. Принцип активності та діяльнісний підхід Принцип системності. Принцип розвитку.

Література: [Баз.: 1, 2, 3, 4, 6, 8, 9. Доп.:1, 3, 4].

Тема 3. Теоретичне пізнання, форми та методи

Форми теоретичного пізнання: факт, гіпотеза, модель, закон, теорія, наукове передбачення. Методи теоретичного пізнання: пояснення, узагальнення, аналіз та синтез, індукція та дедукція, порівняння, аналогія – метод моделювання, історичне та логічне, гіпотеза як метод, сходження від абстрактного до конкретного, системний метод.

Теорія. Дистанціювання від «живої фактичності». Значимість змінної. Значимість і корисність. Розуміння та «каузальна» інформація. Поняття «об'єктивної можливості». Співвідношення теорії та емпіричного дослідження. Структура теорії. Співвідношення теорії і фактів. Множинність теоретичних інтерпретацій. Можливість виводити гіпотези з теорії.

Переваги та обмеження наративу як форми представлення знань щодо подій, фактів, вражень. Ступінь узагальнення. Сильні та слабкі теорії. Аксиоматично побудовані теорії. Можливості формалізації теорій. Пропозиції у теорії. Поняття контексту. Виведення пропозицій у теорії. Особливості використання форм і методів теоретичного пізнання в психології діяльності в особливих умовах.

Література: [Баз.: 1, 2, 3, 4, 6, 8, 9, 10. Доп.:1, 3, 4].

Тема 4. Модель як метод описування явища психіки

Аналіз понять «модель» і «моделювання» в психології діяльності в особливих умовах. Характеристика функцій моделей в психології діяльності в особливих умовах. Класифікація моделей в психології. Специфіка моделювання в психології. Моделювання психіки як напрямок моделювання в психології діяльності в особливих умовах.

Література: [Баз.: 1-10. Доп.: 1-4].

Тема 5. Цільова перспектива пізнання та можливості конструювання ознак явища психіки

Цільова перспектива пізнання у завданнях дослідження. Явище психіки. Рух пізнання від форма до змісту та сутності 1-го, 2-го та 3-го порядку. Опис, узагальнення, пояснення, прогнозування, управління. Їх математико-логічне розуміння в експерименті. Психологічний механізм. Управління індивідуальною діяльністю, технічним засобом, системою, складною системою. Рольова структура управління. Особливості цільової перспективи пізнання та можливостей конструювання ознак явища психіки у психології діяльності в особливих умовах.

Література: [Баз.: 1-9. Доп.: 1-4].

Тема 6. Методологія як фундамент знань у наближенні пізнання до істинних меж явища психіки

Методологія у звичайних практиках і діях. Методологія науки, наукового методу у прикладному дослідженні. Методологія науки. Методологічні принципи експериментальної психології. Структура методологічних знань. Філософська, системна, конкретно-наукова методологія у дослідженні. Методологія і методи дослідження у психології діяльності в особливих умовах.

Література: [Баз.: 1-10. Доп.: 1-4].

Тема 7. Філософський рівень методології пізнання

Філософсько-методологічні позиції. Позиція панпсихізму. Позиція ідеалізму. Позиція матеріалізму. Позиція дуалізму. Питання про віру та атеїзм, можливості і неможливості (агностицизм) об'єктивного пізнання навколишнього світу.

Література: [Баз.: 1-10. Доп.: 1-4].

Тема 8. Системний підхід у методології наукового пізнання

Системний підхід у дослідженні. Структура, елементи системи. Підсистеми: цільова, управління, функціонування, забезпечення. Загальна характеристика системи. Ознаки систем. Види зв'язку у системі. Класифікація систем.

Категоріальний лад психології психології діяльності в особливих умовах, Відображення з точки зору різних підходів. Системна природа психічного відображення. Особливості, характеристики, рівні, активність процесу психічного відображення у психології діяльності в особливих умовах.

Література: [Баз.: 1-10. Доп.: 1-4].

Змістовий модуль 2. Конкретно-наукова проблематизація та тематизація у психології діяльності в особливих умовах

Тема 9. Основні проблеми у кваліфікаційних наукових працях за спеціальністю

Особистість. Психологічна підготовка, психологічна готовність. Діяльність. Негативні психічні стани. Стрес та копінг-стратегії. Колектив (група, команда, екіпаж, відділення, розрахунок). Психологічна адаптація. Професіографічний аналіз основних видів ризиконебезпечної діяльності. Психологічна допомога та підтримка. Професійно-психологічний відбір. Реабілітація, реадaptaція, пост ізоляційний період.

Література: [Баз.: 1-10. Доп.: 1-4].

Тема 10. Проблемні поля свідомості, особистості та діяльності

Громадянська та професійна свідомість фахівця, структура, компоненти, зміст. Прояви в умовах війни. Морально-психологічний стан фахівця, колективу (групи, команди, екіпажу, відділення, розрахунку). Теоретична та емпірична моделі. Параметри та показники вирішення та вимірювання.

Основні постулати теорії особистості. Структура особистості. Параметри та показники вирішення та вимірювання. Розвиток особистості. Переведення понять щодо особистості у систему змінних для упорядкування та класифікації ознак. Концептуалізація, генералізація. «Світовий простір» психологічного дослідження особистості. Система концептуальних змінних. Операціональні визначення.

Поняття, види, структура мотивації та мотиву. Мотивування та його методи. Світ сенсу, смислів. Розпізнавання сенсу. Розуміння подій та самосуб'єктних дій. Раціональне утворення сенсу.

Основні аспекти психологічних поглядів на діяльність. Суб'єкт діяльності Морфологія, побудова, організація діяльності. Зовнішній та внутрішній плани діяльності. Склад внутрішнього плану діяльності. Склад внутрішнього плану діяльності. Динаміка діяльності. ізоманіття діяльностей. Типологія діяльностей. Схема психологічної структури саморегуляції працівника. Методологічний аналіз: правові аспекти управлінських дій. Правовий статус керівника та працівників. Правовий статус керівника та працівників. Динаміка розгортання суб'єктивного права Культура управління.

Література: [Баз.: 1-10. Доп.: 1-4].

Тема 11. Психологічна підготовка, психологічна готовність фахівця, групи, команди, екіпажу, відділення, розрахунку.

Сутність психологічної підготовки. Визначення у науковій літературі. Психологічний аналіз щодо необхідності проведення психологічної підготовки. Необхідні для аналізу поняттєві засоби. Показники та критерії психологічної готовності фахівця. Показники та методи оцінки результатів стійкої психологічної готовності (стійкості). Рівні проявів психологічної готовності (напруженості та адаптованості)

Мета, зміст, напрямки психологічної підготовки. Психологічна підготовка особового складу до умов повторних ракетно-дронових атак під час роботи з розбирання завалів. Загальна (до виконання професійних обов'язків взагалі); спеціальна (до певних видів професійної діяльності); цільова (до виконання конкретного професійного завдання). Групи труднощів, яким протидіє фахівець виконуючи завдання. Якості, необхідні, щоб успішно подолати труднощі. Організація, забезпечення, система, методична система психологічної підготовки.

Література: [Баз.: 1-10. Доп.: 1-4].

Тема 12. Проблеми кризи, стресу, негативних психічних станів в особливих умовах

Сучасні класифікації кризових ситуацій та методологічні підходи до їх вивчення. Типологія стресових розладів. Стратегії подолання кризових ситуацій у контексті індивідуальних властивостей особистості. Посткризове відновлення, стрес-менеджмент. Основні психічні стани та реакції, що виникають у персоналу ДСНС України в екстремальних умовах воєнного стану. Позитивні та негативні особистісні наслідки екстремальних перевантажень. Особливості поведінкових реакцій постраждалих в екстремальних ситуаціях. Профілактика та припинення чуток в екстремальних ситуаціях.

Література: [Баз.: 1-10. Доп.: 1-4].

Контрольна робота за модулем 1

Екзамен

Розподіл дисциплін у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять (заочна форма: дистанційна)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин за формами навчання					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практ. заняття	семінар. заняття	самостійна робота*	Поточний контроль
МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ						
Змістовий модуль 1. Наукове пізнання та його предмет у психології діяльності в особливих умовах						
Тема 1. Наукове пізнання в межах паспорту спеціальності 19.00.09 - «Психологія діяльності в особливих умовах»: види, рівні наближення знань до істини	9	2	-	-	7	індивідуальні завдання
Тема 2. Емпіричне пізнання та його методи	9	2	-	-	7	індивідуальні завдання
Тема 3. Теоретичне пізнання, форми та методи	9	2	-	-	7	індивідуальні завдання
Тема 4. Модель як метод описування явища психіки	9	2	-	-	7	індивідуальні завдання
Тема 5. Цільова перспектива пізнання та можливості конструювання ознак явища психіки	9	2	-	-	7	індивідуальні завдання
Тема 6. Методологія як фундамент знань у наближенні пізнання до істинних меж явища психіки	9	-	-	2	7	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 7. Філософський рівень методології пізнання	9	-	-	2	7	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 8. Системний підхід у методології наукового пізнання	9				9	індивідуальні завданн
<i>Разом за змістовим модулем 1.</i>	72	10	-	4	58	-
Змістовий модуль 2. Конкретно-наукова проблематизація та тематизація у психології діяльності в особливих умовах						
Тема 9. Основні проблеми у кваліфікаційних наукових працях за спеціальністю	9				9	індивідуальні завдання
Тема 10. Проблемні поля свідомості, особистості та діяльності	9				9	індивідуальні завдання

Тема 11. Психологічна підготовка, психологічна готовність фахівця, групи, команди, екіпажу, відділення, розрахунку.	9				9	індивідуальні завдання
Тема 12. Проблеми кризи, стресу, негативних психічних станів в особливих умовах	9				9	індивідуальні завдання
<i>Разом за змістовим модулем 2.</i>	36	-	-	-	36	-
Підсумкова модульна робота	-	-	-	-	-	письмові завдання
Разом за модуль 1	108	10	-	4	94	-
Екзамен	2	-	-	-	-	-
ВСЬОГО	110					-

Примітка: самостійна робота здійснюється за методичними рекомендаціями щодо організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Теоретико-методологічні проблеми психології діяльності в особливих умовах».

Індивідуальні завдання (орієнтовна тематика індивідуальних завдань)

Індивідуальні завдання можуть виконуватись здобувачами як під час семінарських занять, так і під час самостійної роботи. Формами виконання індивідуальних завдань є: написання рефератів, есе, дайджесту, аналітичного огляду, аналізу практичних та проблемних ситуацій, підготовка результатів власних досліджень та ін.

Тематика індивідуальних занять, що наведена у програмі є орієнтовною. Здобувачам надається право вільного вибору теми індивідуальної роботи, що повинна відповідати таким критеріям як: актуальність та відповідність завданням навчальної дисципліни.

Детальний опис форм, вимоги до виконання та критерії оцінювання індивідуальних завдань здобувачів викладені у методичних вказівках до виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти на кафедрі психології діяльності в особливих умовах.

1. Розкрийте конкретні філософські, системні, конкретно-наукові поняття, принципи, закономірності, що необхідні для опису особливостей ПТСР в осіб, які перебувають в екстремальних ситуаціях (природні й техногенні катастрофи: землетруси, пожежі, аварії; захоплення заручників, теракти, воєнні дії, змушена міграція). Об'єктивні та суб'єктивні ознаки та конкретну екстремальну ситуацію виберіть самостійно.
2. Розкрийте як відбувається емпіричне та теоретичне пізнання характерних ознаки стресової напруги (фізичних, емоційних, поведінкових).
3. Порівняйте принципи боротьби зі стресом із принципами наукового пізнання у психології.

4. Розкрийте принципи психології, які необхідні у пізнанні методів самопомоги й професійної психологічної допомоги в стресовій ситуації (виклик позитивних емоцій, музикотерапія, лібропсихотерапія, аутогенне тренування, фізичне релаксація й ін.).
5. Розкрийте конкретно-наукові поняттєві засоби комплексної допомога потерпілим в екстремальних ситуаціях, «трикутник допомоги» (медична, соціальна, психологічна).
6. Теоретичні аспекти дослідження переживання в сучасній психології. Цільова детермінація переживання.
7. За допомогою поняттєвих засобів покажіть, як «розуміють» явище, або його ідентифікують, вирізняють, розпізнають.
8. Поняття «ідентифікувати», «вирізняти», «розпізнавати» допомагають досліднику зрозуміти явища світу ПТСР і перейти від чогось невизначеного до визначеного у психіці постраждалого чи соціальному житті. Що і з чим порівнюють, вирізняють, розпізнають?
9. Розкрийте цільову перспективу найменування складних постравматичних стресових розладів із використанням опорної схеми (опис, узагальнення, пояснення, прогнозування, управління).
10. Розкрийте цільову перспективу досліджень у розпізнаванні дитячих травм із використанням опорної схеми (опис, узагальнення, пояснення, прогнозування, управління).
11. Дайте характеристику теоретичної моделі переживання та усвідомлення життєвих подій як предмета психологічного дослідження за Л. С. Виготським, С. Л. Рубінштейном, Ф. Ю. Василюком (опис, узагальнення, пояснення, прогнозування, управління).
12. Проаналізувати шляхи подолання розриву академічної (теоретичної) та емпіричної (практичної) психології.
13. Розкрийте ідеї аксіологічного підходу у психології діяльності в особливих умовах.
14. Проаналізувати чи збігається тенденція просування наукової психології від природничо-наукової орієнтації до гуманітарної психології із варіантами подальшого розвитку вітчизняної психології діяльності в особливих умовах діяльності в особливих умовах.
15. Охарактеризуйте основні методологічні підходи психології діяльності в особливих умовах.
16. Розкрийте у який спосіб реалізується особистісний підхід в психології діяльності в особливих умовах.
17. Визначити складові діяльнісного підходу як методологічного інструменту в психології діяльності в особливих умовах.
18. Проаналізуйте основні тенденції представленості особистісного підходу в психології діяльності в особливих умовах.
19. Охарактеризувати складові суб'єктного підходу в психології діяльності в особливих умовах.
20. Розкрити сутність понять: міждисциплінарність, мультідисциплінарність, кросдисциплінарність, трансдисциплінарність.

21. Проаналізувати міждисциплінарний дискурс як одну з ознак сучасної психології діяльності в особливих умовах.
22. Розкрийте концепцію конструювання реальності у сучасному психологічному дискурсі психології діяльності в особливих умовах.

Перелік питань для підготовки до екзамену

1. Розкрити сутність, види, рівні, форми та методи наукового пізнання у психології діяльності в особливих умовах.
2. Розкрити зміст та обсяг понять «пізнання» і «практика» у психології діяльності в особливих умовах.
3. Розкрити параметри та показники суб'єкта та об'єкт пізнання у психології діяльності в особливих умовах.
4. Розкрити форми, методи, рівні емпіричного та теоретичного пізнання у психології діяльності в особливих умовах.
5. Визначити межі поняття «теорія» як складової наукового пізнання психології діяльності в особливих умовах.
6. Розкрити зміст та обсяг у визначеннях теорії науки щодо психології діяльності в особливих умовах.
7. Розкрити цільову перспективу пізнання у психології діяльності в особливих умовах. Охарактеризувати теорію як узагальнення фактів.
8. Розкрити цільову перспективу пізнання у психології діяльності в особливих умовах. Визначити функції теорії.
9. Розкрити цільову перспективу пізнання у психології діяльності в особливих умовах. Виокремити елементи теорії.
10. Розкрити рівні методології у психології діяльності в особливих умовах: філософський, загальнонауковий, конкретно науковий.
11. Розкрити функції методології науки (В.В. Рибалка) щодо психології діяльності в особливих умовах.
12. Розкрити рівні професійного методологування у психології діяльності в особливих умовах.
13. Розкрити принцип відкритості категоріального апарату щодо психології діяльності в особливих умовах.
14. Визначити категоріальний лад сучасної психології діяльності в особливих умовах.
15. Розкрити основні категорії сучасної психології за М.Г.Ярошевським та їх проєкції у психології діяльності в особливих умовах.
16. Навести характеристику категоріального ладу сучасної психології за В.А. Роменцем та їх представленість у психології діяльності в особливих умовах.
17. Обґрунтуйте власне судження чи є психологія діяльності в особливих умовах «нормальною наукою» за Т.Куном.
18. Виокремити методологічні ознаки постнекласичної раціональності у психології діяльності в особливих умовах: парадигмальну толерантність,

надрефлексивність та соціальне конструювання.

19. Навести періодизацію психології діяльності в особливих умовах науки за критерієм співвідношення об'єкта і суб'єкта наукового пізнання.
20. Проаналізуйте прояви принципу суб'єктності та його розвитку, від психології суб'єкта до психології буття людини, в психології діяльності в особливих умовах:.
21. Визначити щодо психології діяльності в особливих умовах поняття: предметне знання (категорії), постнекласична методологія (способи організації), цінності суб'єкта пізнання (світоглядні орієнтації).
22. Розкрити концепцію конструювання реальності у сучасному психологічному дискурсі психології діяльності в особливих умовах.
23. Розкрити сутність та зміст самопроектування особистості на прикладах досліджень психології діяльності в особливих умовах.
24. Навести приклади крос-культурних досліджень у психології діяльності в особливих умовах.
25. Розкрити сутність методологічного підходу у психології діяльності в особливих умовах.
26. Проаналізуйте співвідношення принципу та підходу у психології діяльності в особливих умовах.
27. Охарактеризуйте діяльнісний підхід у психології діяльності в особливих умовах.
28. Розкрийте сутність системного підходу у психології діяльності в особливих умовах.
29. Визначити поняття наукової парадигми щодо психології діяльності в особливих умовах.
30. Визначити поняття кризи у розвитку психології як науки та її основні ознаки.
31. Проаналізувати культурно-історичні і внутрішньонаукові (ідейно-концептуальні) детермінанти розвитку психології діяльності в особливих умовах.
32. Розкрити дію принципів психології у психології діяльності в особливих умовах.
33. Визначити об'єктивний і суб'єктивний методи у психології діяльності в особливих умовах.
34. Які форми теоретичного пізнання використано автором на шляху логіки, теоретизування, з інформацією у дослідженні? Відповідь виберіть із можливих у табл. 1.1 або дайте власні назви. Сформулюйте відповідь, про що ви хочете сказати, у вигляді окремих понять, які розкривають поставлене питання.

Таблиця 1.1

	Форми теоретичного пізнання	Назва використаної форми у розділах		
		1	2	3
1.	Факт			
2.	Гіпотеза			
3.	Модель (опис, узагальнення)			
4.	Закон (повторюваність)			
5.	Теорія (пояснення)			
6.	Наукове передбачення (прогнозування)			
7.	Власна назва			

35. Визначте, які методологічні знання застосував автор, до якої групи вони відносяться? Відповідь оформіть у вигляді табл.1.2. окремими поняттями, через кому, які розкривають поставлене питання

Таблиця 1.2

	Знання	Назва використаних знань
1.	– філософські	
2.	– системні,	
3.	– конкретно-наукові	

36. Які методи емпіричного пізнання використано автором для збирання інформації у дослідженні? Відповідь виберіть із можливих у табл. 2.1 або дайте власні назви. Сформулюйте відповідь, про що ви хочете сказати, у вигляді окремих понять, які розкривають поставлене питання.

Таблиця 2.1

	Методи емпіричного пізнання	Назва використаного методу у розділах		
		1	2	3
1.	Спостереження			
2.	Експеримент			
3.	Опис			
4.	Фіксація			
5.	Реєстрація			
6.	Вимірювання			
7.	Власна назва			

37. Виходячи з назви теми та змісту, які написано у тексті дослідження дайте назву моделей, що використав автор у всіх необхідних елементах та підрозділах дослідження. Сформулюйте відповідь, про що ви хочете сказати, у вигляді окремих понять, які розкривають поставлене питання модель чого?, наприклад, назву моделей концептуальних змінних чи інших змінних.

Таблиця 2.2

	Моделі	Назва моделі виходячи із змісту
	Тема (написати)	
	Елементи дослідження	
1.	Обґрунтування	
2.	Об'єкт – предмет	
3.	Мета – завдання	
	Підрозділи дослідження	
1.	1, 1.1, 1.2, ...	
2.	2, 2.1., 2.2. ...	
3.	3, 3.1, 3.2	

38. За якою логікою можна глибоко зрозуміти дослідження предмету, який обрав автор? Напишіть власні висновки щодо спрямованості дослідження. Відповідь запишіть у табл. 3.1. у вигляді окремих понять, які розкривають поставлене питання.

Таблиця 3.1

	Логіка автора		Власні висновки
	формальна	не формальна	
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

39. Виходячи із змісту дослідженні, де у автора має бути збіг того, «що погано?», «чого хочеться?», «що зробити?» Спочатку напишіть загальноприйняті назви того, «що погано?», «чого хочеться?», «що зробити?», потім, де ці назви збігаються у дослідженні та з чим? (табл. 3.2). Сформулюйте відповідь, про що ви хочете сказати, у вигляді окремих понять, які розкривають поставлене питання.

Таблиця 3.2

Назва елемента дослідження	Назва того, що збігається, розділи			
	вступ	1	2	3
«що погано?», (написати назву)				
«чого хочеться?» (написати назву)				
«що зробити?» (написати назву)				

7. Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується в таких формах: навчанні заняття за видами, виконання індивідуальних завдань, консультації, контрольні заходи, самостійна робота.

В навчальній дисципліні використовуються такі методи навчання і викладання:

- методи навчання за джерелами набуття знань: словесні методи навчання (лекція, пояснення, бесіда, інструктаж); наочні методи навчання (ілюстрація, демонстрація, спостереження); практичні методи навчання (практична робота, виїзні заняття);

- методи навчання за характером логіки пізнання: аналітичний; синтетичний; індуктивний; дедуктивний; традуктивний;

- методи навчання за рівнем самостійної розумової діяльності тих, хто навчається: проблемний виклад; частково-пошуковий; дослідницький;

- інноваційні методи навчання: робота з навчально-методичною літературою та відео метод; навчання з використанням технічних ресурсів; інтерактивні методи; методи організації навчального процесу, що формують соціальні навички;

- науково-дослідна робота;

- самостійна робота.

8. Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: екзамен, завдання, стандартизовані тести, наскрізні та командні проекти, аналітичні звіти, реферати, есе, дослідницькі завдання, презентація власних досліджень, виконання практичних завдань на матеріалі власних спостережень.

9. Критерії оцінювання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою.

10. Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль результатів навчання здобувачів освіти проводиться у формі: фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, практичних завдань, проектної роботи тощо.

Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену.

Розподіл балів, які отримують здобувачі заочної форми навчання, за результатами опанування навчальної дисципліни, формою підсумкового контролю якого є: екзамен

Модуль 1 (розподіл балів)												Індивідуальні завдання	Модульна контрольна робота	Підсумковий контроль (екзамен)	Сума балів
Поточний контроль та самостійна робота								Змістовий модуль 2							
Змістовий модуль 1								Змістовий модуль 2							
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	35	Т.Т. 1-12 30	30	100
-	-	-	5	-	5	5	-	-	-	-	-				

Примітка: за виконання індивідуальних завдань творчого характеру здобувачу можуть нараховуватися додаткові, заохочувальні бали. Сума заохочувальних балів не має перевищувати 5 балів. Максимально можлива сума підсумкової оцінки з дисципліни (з урахуванням додаткових заохочувальних балів) – 100 балів. Види індивідуальних завдань творчого характеру та критерії щодо їх оцінювання наведені у методичних вказівках до виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти за спеціальністю С4 Психологія (розділ «Оцінювання творчих робіт»).

Поточний контроль

проводиться на семінарському занятті. Він передбачає оцінювання теоретичних знань та практичних умінь здобувачів вищої освіти з конкретної теми чи її питань, завдань, у тому числі, самостійно опрацьованого навчального матеріалу.

Критеріям поточного оцінювання знань здобувача на семінарському занятті дисципліни здійснюється в діапазоні від 0 до 5 балів:

Отримані бали	Повнота і правильність відповіді	Обізнаність та здатність здобувача використати дії з поняттями у ситуаціях майбутньої професійної діяльності / Висновок щодо знань та їх засвоєння
5 балів	Відповідь на завдання надана в повному обсязі, правильна, як щодо знання понять, так і щодо можливих дій з ними.	Здобувач <i>знає</i> та може <i>використати</i> поняття повною мірою у розумових чи предметно-практичних діях щодо <i>широкого</i> діапазону ситуацій майбутньої професійної діяльності. Діє логічно з поняттями і робить це комплексно, чи привносить нове, творчо. Це свідчить, що знання є – знаннями-трансформаціями , – засвоєння навчального матеріалу комплексним і творчим у <i>широкому діапазоні</i> ситуацій чи практичних дій майбутньої професійної діяльності.

4 бали	Відповідь на завдання надана, правильна щодо <i>знання</i> понять межі яких окреслено повно та часткова, неповна, щодо можливих <i>дій</i> з ними, допущені окремі несуттєві неточності чи незначні помилки	Здобувач <i>знає</i> поняття повною мірою та може <i>використати</i> їх у розумових і предметно-практичних діях лише щодо частини ситуацій майбутньої професійної діяльності. Внутрішня інформаційна гнучкість дозволяє виявляти окремі <i>елементи</i> творчості, водночас, у <i>діях</i> з поняттями допущені незначні помилки у неширокому діапазоні ситуацій. Це свідчить про – знання-уміння – в певному колі ситуацій майбутньої професійної діяльності. Навчальний матеріал засвоєно на рівні умінь чи умілих дій.
3 бали	Відповідь на завдання надана правильна, щодо <i>знання</i> понять, межі яких повно найменуються, проте, недостатня, неповна, щодо <i>дій</i> з ними, допущені значні помилки, чи не може <i>діяти</i> з поняттями	Здобувач може назвати поняття та <i>знає</i> повне їх коло, проте, лише інколи, недостатньо, може <i>використати</i> ці поняття у <i>діях</i> , розумових чи предметно-практичних щодо необхідних ситуацій майбутньої професійної діяльності. Це свідчить, що <i>знання</i> є – знаннями-копіями чи знанням-картинкою . Засвоєння навчального матеріалу на рівні копіювання чи репродуктивного використання знань і навичок.
2 бали	Відповідь на завдання надана неправильна, недостатня, допущені значні помилки щодо <i>знання</i> необхідних понять, обізнаність щодо яких є у вигляді відокремлених фрагментів	Здобувач не <i>знає</i> і не може <i>використати</i> поняття у розумових і предметно-практичних діях. Це свідчить про знання-знайомства , засвоєння навчального матеріалу лише на рівні ознайомлення.
1 бал	Відповідь на завдання надана неправильна недостатня, навіть, щодо <i>знання</i> необхідних понять	Здобувач не <i>знає</i> і не може використати поняття у розумових і предметно-практичних діях, вгадує рішення в завданнях, які розв'язуються. Це свідчить про знання-впізнавання , засвоєння навчального матеріалу на рівні впізнавання.
0 балів	завдання не виконане	

Викладачем оцінюється:

1) **правильність і повнота**, з якою здобувачу вдалося **підібрати поняття**, тобто, знання змісту та обсягу понять, щоб розкрити тему, питання, завдання;

2) **правильність і повнота використання дії з поняттями** чи отриманих знань, оперування поняттями щодо конкретних ситуацій майбутньої професійної діяльності психолога, належні мисленнєві дії, як це передбачено діяльністю.

Вищезазначені критерії оцінювання, передбачають перехід від знань до дій здобувача: спроможності мисленнєво діяти приймати рішення, розв'язувати завдання в межах теми чи питання за вимогами конкретних ситуацій майбутньої професійної діяльності та за її нормами.

В цьому процесі виявляється **якість** знань здобувача через їх дієвість, зокрема:

- цілісність знань та дій, їх поняттєвість, концептуальність;
- логічна послідовність знань та дій, вміння формулювати висновки виходячи з фактів;
- системність у знаннях і діях, зокрема, усвідомлення «чорної скриньки» та її конкретного вияву;
- практична дієвість знань;
- самостійність виконання, гнучкість, міра оновлення знань, їх міцність;
- акуратність оформлення у письмовій роботі.

Під час виконанні завдань оцінюється вміння правильно визначати та аналізувати явища психіки, надавати практичні рекомендації та підбирати тактики психологічного впливу; форми та методи психологічної підготовки, вміння їх застосовувати на практиці.

Розвиваються наступні конкретні спроможності здобувача:

1.	узагальнювати та згортати знання
2.	переходити від понять-назв до предметно-практичних дій з поняттями в широкому діапазоні професійних ситуацій
3.	вмотивованість до пізнання
4.	здатність до саморегуляції розумової діяльності

Підсумкова модульна робота

є складовою підсумкового контролю і здійснюється через проведення письмової контрольної роботи у межах модулю 1 дисципліни.

Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з трьох завдань. Відповіді на поставленні завдання повинні відображати вільне володіння обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміти застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища психіки та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів заочної форми навчання при виконанні модульної роботи

Підсумкова модульна робота для здобувачів заочної форми навчання оцінюється в діапазоні від 0 до 30 балів. Вага одного правильно вирішеного тестового завдання становить від 1 до 10 бали, залежно від складності. Максимальна кількість балів за правильне розв'язання усіх завдань становить 30 балів. За виконання трьох завдань окремо оцінюються кожне за десятибальною шкалою та знаходиться їх середнє арифметичне:

- 10 балів – завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, як щодо *знання* понять, так і щодо можливих *дій* з ними..
- 8 бала – завдання виконане вірно щодо *знання* понять, допущені незначні помилки щодо можливих *дій* з ними.
- 6 бали – завдання виконане в цілому вірно щодо *знання* понять, допущені помилки щодо можливих *дій* з поняттями, з якими не можуть діяти.
- 4 бали – завдання виконане частково, допущені значні помилки щодо *знання* понять.
- 2 бал – завдання виконане на рівні окремих фрагментів щодо *знання* понять.
- 0 балів – завдання не виконане.

При розв'язанні завдання оцінюється здатність здобувача зайняти критичну позицію щодо проблемної ситуації (до 2 балів), чіткість та лаконічність відповіді (до 1 бала) та творчий підхід (до 2 балів).

Підсумковий контроль

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання дисципліни. Здійснюється шляхом складання здобувачами за результатами вивчення дисципліни – екзамену. Кожен варіант підсумкового контролю складається з трьох завдань. Відповіді на поставленні завдання повинні відображати вільне володіння обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміти застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів на підсумковому контролі (оцінюється від 0 до 60 балів):

30 балів – здобувач в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив поставлених завдань;

20-30 балів – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрив зміст поставлених завдань. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

10-19 балів – здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, але без

глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

9-1 балів – здобувач частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки;

0 балів – здобувач не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту поставлених завдань.

У разі не згоди із результатом підсумкового контролю або порушенням процедури його проведення здобувач має право на їхнє оскарження. Порядок такого оскарження викладений у Положенні про організацію освітнього процесу в Національному університеті цивільного захисту України.

Оцінювання самостійної роботи

Результати самостійної роботи спеціально не оцінюються, але виявляються під час діагностики знань з навчальної дисципліни. Навчальний матеріал дисципліни, засвоєний у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль, передбачений робочим навчальним планом, разом з іншим навчальним матеріалом дисципліни і оцінюється за критеріями відповідного підсумкового контролю.

Оцінювання індивідуальних завдань

Здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних занять, навчальних практик/практичних занять, контролюється під час модульного та підсумкового контролів. Оцінювання завдань індивідуальної роботи здійснюється в діапазоні від 0 до 5 балів і залежать від форми виконання індивідуального завдання, наприклад:

Реферат, доповідь: 3 бали – у роботі здобувачі правильно виокремили основні положення з різних джерел, логічно та структурно об'єднали їх, коротко проаналізували та зробили ґрунтовні узагальнюючі висновки. Дотримано усі вимоги щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що включає вітчизняні та іноземні літературні джерела;

2 бали – у роботі здобувачі в цілому правильно виокремили основні положення кожного з джерела, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Дотримано більшість вимог щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що складається лише з вітчизняних літературних джерел;

1 бал – у роботі здобувачі фрагментарно виокремили основні положення кожного з джерела, не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Не дотримано вимог щодо структурної побудови роботи. Список використаної літератури оформлений не вірно або відсутній;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Підготовка огляду певної наукової проблеми/аналізу ситуації:

5 балів – робота виконана у повному обсязі із чітким дотриманням визначеної структури. Робота містить ґрунтовний аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

4 бали – робота виконана у повному обсязі із дотриманням визначеної структури за виключенням деяких елементів. Робота містить аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

3 бали – робота виконана частково із дотриманням визначеної структури, що містить більшість необхідних елементів. Робота містить поверхневий аналіз, висновки та окремі рекомендації з порушеної проблеми;

2 бали – робота виконана частково. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, окремі висновки. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, висновки зроблені не вірно. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Есе: 3 бали – здобувач створює оригінальний за думкою та оформленням письмовий твір відповідно до навчальної ситуації; повно, вичерпно висвітлює тему; вправно формулює тезу; аналізує різні погляди на той самий предмет, наводить доречні аргументи, використовує набуту з різних джерел інформацію для розв'язання певних психологічних проблем; приклади переконливі, конкретизовані; цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки (логічність і послідовність викладу); висновок відповідає запропонованій темі й органічно впливає зі сформульованої тези, аргументів і прикладів;

2 бали – здобувач самостійно будує послідовний, повний, логічно викладений текст; формулює тезу, що відповідає запропонованій темі; загалом розкриває тему, висловлює основну думку; наводить доречні аргументи; висновок відповідає запропонованій темі; у роботі виявлені недоліки за двома показниками: тезу чітко не сформульовано, відсутність виразної особистісної позиції, належної її аргументації;

1 бал – побудований текст характеризується фрагментарністю; сформульована теза не відповідає запропонованій темі; наведені аргументи не є доречними; прикладів немає або вони не є доречними;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Групова презентація: 3 бали – усі ідеї подані таким чином, що демонструють глибокі знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації чітко визначена і добре розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, організована. Дотримані прийняті норми культури презентації, автори творчо підійшли до її оформлення. Робота не переобтяжена текстом. Наявні гіперпосилання працюють коректно. Усі учасники групи беруть активну участь у висвітленні презентації;

2 бали – більша частина ідей подані таким чином, що демонструють значні знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації доволі чітко визначена і задовільно розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, у достатній мірі організована. Дотримані прийняті норми культури презентації. Робота дещо переобтяжена текстом, що ускладнює її сприйняття. Наявні гіперпосилання працюють. Переважна більшість учасників групи беруть участь у висвітленні презентації;

1 бал – більшість ідей у презентації виражені нечітко. Тема визначена нечітко і розроблена з помилками. Презентація має порушену структуру або взагалі її не має. Зустрічається багато порушень прийнятих норм культури проведення презентації. Окремі учасники групи або лише один з них може пояснити викладені ідеї;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної не доброчесності;

Проектна діяльність: 5 балів – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. Наявний творчий підхід до вирішення проблеми. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Обґрунтовано використано доцільні методи. Містяться відповідні висновки з якісними і кількісними даними. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач вільно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання;

4 бали – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з незначними помилками;

3 бали – робота виконана. У роботі визначено об'єкт та предмет дослідження, що потребують уточнення. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить ілюстраційний матеріал, дещо перевантажений текстом, доповідач переважно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з помилками.

2 бали – робота виконана частково. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження. Використані методи переважно вжито доцільно. Містяться часткові висновки. Презентація проекту перевантажена текстом, доповідач слабо орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з грубими помилками;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження або вони відсутні. Використані методи недоцільні. Містяться часткові висновки. Презентація проекту відсутня, доповідач не орієнтується у поданому матеріалі;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної не доброчесності.

11. Рекомендовані джерела інформації

Нормативні документи

1. Стандарт вищої освіти України із галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 «Психологія» для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 564.
2. Освітньо-професійна програма «Екстремальна та кризова психологія» для підготовки доктора філософії в галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини за спеціальністю С4 Психологія. Черкаси: НУЦЗ України.

Базова література

1. Гапон Н. П. Теоретико-методологічні проблеми психології : навч. посібник Львів : ДНУ імені Івана Франка, 2021. 180 с.
2. Завгородня О.В. Теоретико-методологічні основи інтеграції психологічного знання К.: Видавничий Дім «Слово», 2020. 180 с.
3. Кердинер В.В., Овсяннікова Я.О., Перелигіна Л.А., Похилько Д.С., Тімченко О.В., Шашенков Д.М. Генезис вітчизняної спеціальності 19.00.09. – «Психологія діяльності в особливих умовах»: монографія. Харків : Факт, 2024. 135 с.
4. Калюжна Є. М. Теоретико-методологічні проблеми психології: навчальний посібник. Київ: ІПК ДСЗУ, 2019. 136 с.
5. Карпенко З.С. Аксиологічна психологія особистості : монографія. 2-е вид., перероб., доповн. Івано-Франківськ : ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2018. 720 с.
6. Максименко С.Д., Кузікова С. Б. Психологічні технології ефективного функціонування та розвитку особистості : монографія Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 540 с.
7. Рибалка В.В.Методологічні проблеми наукової психології: посібник. К.: ІПОД НАПН України, 2017. 144 с.
8. Садковий В. П., Тімченко О. В.. Актуальні дослідження в сучасній вітчизняній екстремальній та кризовій психології: монографія. Х.: Вид-во НУЦЗУ, 2017. 777 с.
9. Сватенкова Т. І., Тимошенко О. А. Методологічні та теоретичні проблеми психології: навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018.143 с.
10. Ушакова І.М. Теоретико-методологічні проблеми психології: курс лекцій Х.: НУЦЗУ, 2016.191 с.

Допоміжна література

1. Велитченко Л.К., Подшивалкіна В.І. Методологічні та теоретичні проблеми психології: програмний конспективний довідник. Одеса: СВД Черкасов, 2009. 281 с.
2. Про систему охорони психічного здоров'я в Україні : Закон України від 15.01.2025р. №12030 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radan_gs09/ns_golos?g_id=30094 дата звернення: (25.09.2025).
3. Татенко В.О. Сучасна психологія: теоретично-методологічні проблеми : навч. посіб. К. : Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2009. 288 с.
4. Титаренко Т. М. Психологія життєтворення особистості в сучасному світі : монографія К. : Міленіум, 2016. 320 с.

Інформаційні ресурси

1. Психологія здоров'я Health Psychology URL:: <https://www.youtube.com/@healthpsychology7961> (дата звернення: 26.09.2025).
2. Centers for Disease Control Prevention (CDC). Violence Prevention (Центри профілактики захворювань (CDC). Профілактика насильства) URL:: <https://www.cdc.gov/violenceprevention/about/index.html> (дата звернення: 26.09.2025).
3. [Washington State Department of Social and Health Services](https://www.dshs.wa.gov/altsa/home-and-community-services/types-and-signs-abuse) (Департамент соціальних та медичних послуг штату Вашингтон) URL:: <https://www.dshs.wa.gov/altsa/home-and-community-services/types-and-signs-abuse> (дата звернення: 26.09.2025).
4. An official website of the United States government/ National Library of Medicine / National Centers for Biotechnology Information (Офіційний сайт уряду США / Національна медична бібліотека / Національні центри біотехнологічної інформації) URL:: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3998989/> ↵ (дата звернення: 26.09.2025).

Розробник:

професор кафедри психології
діяльності в особливих умовах
доктор психологічних наук, професор

Геннадій ГРИБЕНЮК

Зміст

1. Загальна інформація про дисципліну	2
Анотація дисципліни	2
Інформація про науково-педагогічного працівника.....	2
Час та місце проведення занять з навчальної дисципліни	3
2. Мета вивчення навчальної дисципліни	3
3. Опис навчальної дисципліни.....	5
4. Передумови для вивчення дисципліни	5
5. Результати навчання та компетентності з дисципліни	5
6. Програма навчальної дисципліни	7
Розподіл дисциплін у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять (заочна форма: дистанційна)	11
Індивідуальні завдання (орієнтовна тематика індивідуальних завдань)	12
Перелік питань для підготовки до екзамену	14
7. Форми та методи навчання і викладання	18
8. Засоби оцінювання	18
9. Критерії оцінювання	18
10. Форми поточного та підсумкового контролю.....	18
Розподіл балів, які отримують здобувачі заочної форми навчання, за результатами опанування навчальної дисципліни, формою підсумкового контролю якого є: екзамен.....	19
Поточний контроль	19
Критеріям поточного оцінювання знань здобувача на семінарському занятті дисципліни здійснюється в діапазоні від 0 до 5 балів:.....	19
Підсумкова модульна робота.....	21
Критерії оцінювання знань здобувачів заочної форми навчання при виконанні модульної роботи	22
Підсумковий контроль	22
Критерії оцінювання знань здобувачів на підсумковому контролі (оцінюється від 0 до 60 балів):.....	22
Оцінювання самостійної роботи.....	23
Оцінювання індивідуальних завдань	23
11. Рекомендовані джерела інформації	26
Нормативні документи.....	26
Базова література.....	26
Допоміжна література.....	27
Інформаційні ресурси	27